

Ani v krizi nouze chudých nepřestává

Jaký byl pro nás letošní rok? Měli jsme velké plány, práce nám rostla pod rukama. I přes napnutý rozpočet jsme se vrhali do další činnosti, protože dávala smysl nejen nám, ale i našim dárcům, partnerům ve Středoafričské republice, a hlavně příjemcům naší pomoci.

Avšak s pohledem upřeným do Číny a následně do Itálie a krátce nato za uzavřenými dveřmi našich domovů brzy začalo být vše jinak. Siriri je malá česká organizace, která má již více než 14 let za cíl pomáhat ve Středoafričské republice (SAR), a to v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a zemědělství. O vzniku a historii naší organizace se můžete dočíst v nové knize spoluzakladatelky Siriri Ludmily Böhmové *Komenský by zajásal*, která právě přichází na trh a o které se dočtete více na následujících stranách.

Jaká je ale naše budoucnost? Na jaře letošního roku jsme museli velmi rychle přijmout taková opatření, aby současnou krizí Siriri přestála a přitom dokázala dál pomáhat potřebným. Z důvodů finančních, ale také bezpečnostních jsme se rozhodli pozastavit vzdělávací program „Škola hrou“, který byl posledních pět let naší vlajkovou lodí. Hledáme možnosti,

Díky vašim darům můžeme pomáhat těm, kteří v nejistotě prožijí celý život.

Snímky v příloze archiv Siriri

jak v programu „Škola hrou“ smysluplně pokračovat a podpořit učitele, které jsme již v jeho rámci vyškolili pro úspěšnější práci s dětmi.

Díky tomu, že jsme ušetřili na provozních nákladech, můžeme beze změny pokračovat v podpoře všech projektů v SAR, které na místě realizují naši klíčoví partneři – misionáři Řádu bosých karmelitánů, jejichž projekty Siriri dlouhodobě podporuje: denní stacionář pro sirotky, provoz střední školy v Bozoum i školu pro automechaniky v Baour, centrum vzdělávání žen, podpora vysokoškolských studentů, podpora očního centra a vytvoření fondu pro první pomoc nejchudším.

Nový delegát bosých karmelitánů v SAR P. Federico Trincheru ve svém dopise z místa popisuje návštěvu rodiny, kde zemřela malá dcera na spalničky: „Nemohl jsem si nevzpomenout na zbytek světa postižený pandemií koronaviru, který zapomíná, že zde v Africe si ‚pouhé‘ spalničky každoročně vyžádají tisíce dětských obětí.“ Současná krize dopadá na každého z nás. Na naše duševní i tělesné zdraví, na naše rodinné rozpočty. Přeji nám všem, abychom i v této obtížné době byli schopni nadhledu, že na světě nejsme sami. Současná krize bude trvat ještě nejméně několik měsíců. Máme příležitost mít blíže

těm, které pocit nejistoty provází celý život.

Věříme, že se Siriri za nějaký čas z patové situace dostane, odrazí se, a až to finanční situace dovolí, opět naváže na aktivity, které musela pozastavit. Jménem celé organizace bych ráda poděkovala vám všem, kteří nás pravidelně nebo jednorázově podporujete. Díky vašim malým i velkým darům můžeme v naší činnosti pokračovat.

TEREŽIE
IMLAUFOVÁ,
ředitelka
organizace SIRIRI

Podělit se s méně šťastnými

Nedávno jsem se mohla podílet na vzniku knihy *Komenský by zajásal. Příběh Siriri*, která se právě dostává k čtenářům. Zpracovat tolik materiálu byla práce náročná, ale také velmi oslovující. Mám teď pocit, že jsem strávila celý rok ve společnosti vzácných lidí, kteří neváhají „ušpinit si ruce evangeliiem“, jak říkává papež František. Mezi nejsilnější příběhy knihy pro

mne patří svědectví žité víry tamních křesťanů. Například někdy po roce 2013, po převratu, který se vyvinul v táhlý válečný konflikt, se v městě Bozoum ocitla ve velké nouzi skupina muslimských žen a dětí. Původně nešlo o náboženský konflikt, ale místní lidé utrpěli mnoho násilí od žoldácků muslimského vyznání, takže se tyto ženy neodvažovaly ani dojet si ke

studni pro vodu nebo na trh, aby se nestaly obětí lynčování. Proto se o ně začali starat misionáři, dokonce vyhlásili ve farnosti mimořádnou sbírku. Bozoumští farníci, ač sami velice chudí a zbídačeli válkou, při ní prokázali neuvěřitelnou štěrnost. A na závěr jedna žena s úsměvem poznamenala: „Směli jsme se podělit s méně šťastnými.“ Říkám si, že tihle chudí afričtí

křesťané jsou možná v něčem daleko bohatší než my... Moc bych se nedivila, kdyby nás jednou tanečním krokem předešli do Božího království!

KATEŘINA
LACHMANOVÁ,
psycholožka
a publicistka

Příběh Siriri: patnáct let spolupráce s misionáři

LUDMILA
BÖHMOVÁ
stála v roce
2006
u zrodu

Siriri a v SAR už
nechala kus života. Ve
spolupráci s Kateřinou
Lachmanovou o tom
nyní v nakladatelství
Doron vydává knihu
Komenský by zajásal.

Pomáhat v SAR jste začali na žádost karmelitánů od Pražského jezulátka, kteří znali situaci svých tamních spolupráčů-misionářů. Co jste tehdy o této zemi věděli?

Něco už ano, a to od našeho syna Davida, který do SAR jel v roce 2003 jako dobrovolník. Kontakt na tamní italské misionáře mu zprostředkoval P. Anastasio Roggero, bosý karmelitán od Pražského jezulátka. Tehdy se v SAR používal internet jen zcela výjimečně. Když David odlétal, v Praze na letišti jsme se objali a rozloučili a doufali, že se za pár měsíců snad v pořádku vrátí. Po celou dobu – kromě jednoho telefonátu – žádná zpráva... To pro rodiče není moc příjemné. Ale jde to tak udělat, když má člověk základní důvě-

ru ve spolehlivý kontakt na místě, což misionáři byli.

Měli jsme tedy obecné povědomí, na jaké úrovni ta rozvojová africká země je, že patří mezi nejchudší na světě, že má velmi zaostalou infrastrukturu, politicky je nestabilní: ostatně David tam tehdy odlétal krátce poté, co se v SAR uklidnila situace po jednom z řady státních převratů, které se tam bohužel cyklicky opakují.

Podle čeho jste se rozhodli, s čím pomáhat?

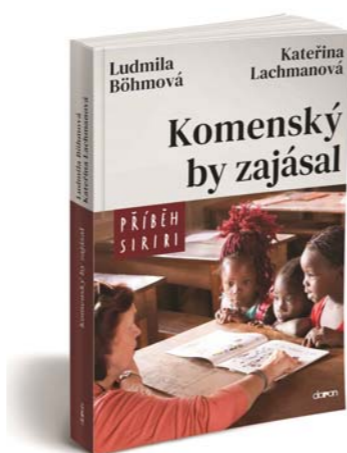
Siriri jsme založili v roce 2006 s mým manželem a dalšími čtyřmi přáteli, mezi nimi s bosými karmelitány P. Petrem Glogarem a P. Anastasiem, kteří žijí v Česku, ale jejich komunita je organizačně začleněna do janovské karmelitánské provincie, kam spadá i SAR. Logicky jsme tedy vnímali právě tamní karmelitánské misionáře jako strategické partnery a i po 14 letech považují toto rozhodnutí za velmi dobré. Diskuse v týmu Siriri, co, koho a jaké projekty v SAR podpoříme, se pak zcela přirozeně odvíjely od inspirací, které jsme od těchto našich partnerů dostávali. Jejich znalost místních realit je unikátní, protože v SAR působí hned na několika misijních nepřetržitě od roku 1971. Tudiž jako klíčové oblasti pro Siriri byly zvoleny projekty na podporu vzdělávání, zdravotnictví a zemědělství.

Siriri postupně získala podporu našich i středoafričských politiků nebo církve. Jak se to podařilo?

Znamenalo to několikaleté trpělivé úsilí, ale je pravda, že o Siriri dnes v SAR vědí i na některých ministerstvech a ambasádách. Významných schůzek zástupců Siriri proběhlo opravdu mnoho, ať to byla setkání s tamní politickou reprezentací, nebo s osobnostmi církve. Vícekrát jsme se setkali s velkou tamní autoritou, kardinálem Dieudonnem Nzapalaingem, v roce 2019 nám nabídl představit Siriri a projekty, které v SAR realizuje, na výročním zasedání Středoafričské biskupské konference. Mnohé klíčové kontakty jsme v SAR navázali díky osobním vztahům, které tam misionáři měli vytvořené. Velmi si také vážíme spolupráce s některými osobnostmi v Česku, zejména s panem senátorem Pavlem Fischerem, který se Siriri spolupracuje od roku 2009 a od roku 2016 je členem správní rady.

V SAR jste byla už mnohokrát. Jaká byla první cesta? A dnes – je to už „jako doma“?

Přes předchozí teoretické znalosti pro mě byla první návštěva SAR šok. Jeli jsme v podvečer terénním autem z letiště na misi, byla už skoro tma, projížděli jsme po mizerně osvětlené hlavní třídě. Misijní řidič jel hodně rychle, zděšeně jsem sledovala, jak projíždí či objíždí výmoly a těsně mjí děti a dospělí, kteří postávali či procházeli podél silnice. Občas musel v hustém provozu přece trochu zpomalit, ale v tu chvíli na něj začali všichni v autě volat, ať zrychlí. Když viděli mé zděšení, vysvětlovali mi, že jakmile bychom zpomalili, hrozí, že nám z korby někdo

začne krást zavazadla... Člověk má z Evropy vžité jakési bezpečnostní zásady, ale ty v mžiku vzaly za své.

Později jsem cestovala hodiny a hodiny po zničených cestách, výjimečně i za tmy, v hustém dešti, občas jsme byli uvnitř obklopeni zavazadly. Nepříjemné bylo projíždění kolem závor, kde nás pozorovali zamračení chlápci se zbraněmi a v podivných uniformách. Nepříjemné bylo vedro a k tomu občas rozbitá klimatizace. Ale kupodivu se to všechno dá vydržet. Na mnohé nepříjemnosti, jako je různá havěť, všudypřítomný prach, noční hluk, cestování, jsem si zvykla, v letech 2011 až 2019 jsem SAR navštívila třináctkrát.

A ten domov? Ten je tvořen lidmi, které má člověk rád a kteří mají rádi vás. Takže když jsem se později do SAR vracela a potkávala známé tváře, ano – to bylo opravdu jako návrat domů. Afričané, ale i Italové umějí projevit spontánní nadšení, když vás po delší době znovu vidí! A na útrapy se rychle zapomíná. S velkou úctou se ale dívám zejména na evropské řeholnice a misionářky, které v SAR žijí a pracují už desítky let a mnohé jsou o dost starší než já.

Jak byste po tolika letech úzké spolupráce s misionáři popsala, kým dnešní misionáři jsou?

Moje zkušenost je, že dnešní misionář je především „mužem víry“. Od toho se odvíjí jeho další život a aktivity. V tamních tvrdých podmínkách mají nejen muži, ale i ženy většinou už moc dobře lidsky i duchovně srovnané, proč tam jsou. Do Afriky už nejspíš přijíždějí vybaveni fyzickou odolností, ale desetiletí života v daných podmínkách je pak určitě formují. Zažila jsem mnohé misionáře jako chlapy do nepohody, často s úctyhodným jazykovým vybavením, všeobecným kulturním a společenským přehledem, kterým nechybí osobní odvaha, citlivost a smysl pro humor.

V tak nerovinných zemích, jako je právě SAR, je podpora rozvoje občanské společnosti v podstatě základní nutnost, proto jsou civilní a občan-

ve Středoafričské republice

V knize *Komenský by zajásal* se dočtete o práci Siriri i o každodenním životě a zápasích Středoafričanů.

ská témata úplně přirozeně propojená i s životem farnosti. Misionáři v SAR se prakticky neustále pohybují mezi místními lidmi a díky tomu umí objevovat univerzálně schopné lidi, ať jsou to ženy, nebo muži. Nabídnou jim možnost rozšířit si vzdělání v diecézních vzdělávacích centrech, kam přijedou s celou svou rodinou. Někteří dospělí si tam doplní základní gramotnost, jiní si osvojí řemeslo nebo absolvují učitelství, zdravotnický či jiný kurz a ještě další zájemci si zvolí studium katechetických dovedností. Pak se vracejí do své vesnice a stávají se „tahouny“. Časem taková rodina přebírá odpovědnost a pro misionáře se stává prodlouženou rukou i zdrojem cenných informací, třeba co se týká bezpečnostních nebo epidemiologických témat, za něž jsou vděčné i mezinárodní zdravotnické organizace.

Tyto kontakty jsou neméně důležité v obdobích ozbrojených konfliktů, kdy není moc možností, jak ze zapadlých oblastí získávat zprávy. Zbývá mobilní spojení právě s těmito lidmi, které je dnes i v zaostalé SAR celkem běžné. V odlehlostech bez elektřiny si lidé mobily dobíjejí díky malým solárním panelům.

A jaká je role bělochů, ať už na misijních, či v neziskových organizacích?

Nemohu zevšeobecňovat, vycházím jen ze své zkušenosti. Vidím, že fungují v SAR někde misie desítky let a mi-

sionáři zde zůstali i v dobách války, poskytovali zázemí pro uprchlíky atd., požívají obrovský respekt, a stávají se někdy dokonce jedinou respektovanou místní autoritou. Jsou v podstatě součástí místní komunity, i když jsou „bílí“. Když to vyvolá nutnost, neváhají vymoci si jednání s ministry, premiérem, kontaktovat místní i zahraniční média, upozorňovat na zločiny proti lidskosti, medializovat barbarské ničení přírody např. zlatokopeckými čínskými společnostmi.

Zažila jsem, že důvěra, kterou u místních obyvatel misionáři skoro samozřejmě požívají, chrání i jejich hosty a dobrovolníky. Zrovna v SAR jinak bílí – kromě větších měst – nebývají moc vidět, turisté se tu prakticky nevyskytují, takže místní zpravidla brzy rozpoznají, ke které organizaci či projektu se ti bílí hlásí, jestli v SAR spíš pomáhá, nebo těží z neutěšené situace – jako čínské zlatokopecké společnosti. A jistě se v SAR najdou i ti, kdo vnímají bílé primárně jako „chodící peněženky“ – ale abychom byli féroví, ani v Evropě nemáme samé světce.

Název knihy *Komenský by zajásal* je narážkou na váš patrně největší projekt Škola hrou v SAR. Jak se mu daří?

Komenský je hodně dobrá „značka“, to už teď vědí i mnozí středoafričtí učitelé, s nimiž na projektu pracujeme. Míra gramotnosti v SAR je jed-

nou z nejnižších na světě. Misionáři tu zřídili ve svých rozlehlých farnostech mnoho škol, spravují je a zajišťují učitelům platy. Misijní školy mají vyšší úroveň než ty státní a přístup do nich mají všechny děti bez ohledu na vyznání. Ve státních školách jsou učitelé často velmi špatně placení, ve třídách sedí 200 i 300 žáků, což kvalitní výuku prakticky znemožňuje. Proto jsme se v první fázi Školy hrou zaměřili právě na misijní školy.

V zemi jsou dva úřední jazyky, francouzština a sango, ale děti v první třídě znají jen mateřský jazyk sango. Výuka však běžně v SAR probíhá – jako pozůstatek kolonialismu – stále ve francouzštině, což může roztáčet spirálu negramotnosti, protože děti pak ve škole jen papouškují cizí, čemu vůbec nerozumí. A tak jsme v roce 2015 přišli s tímto programem. Cílem je zkvalitnit práci učitelů na prvním stupni základní školy. V prvních třídách přešli na výuku v sango, vytvořili jsme dětem historicky první moderní slabikář v tomto jazyce a řadu moderních didaktických pomůcek. Později dostali školáci i čítanku v sango. Během let 2015–2019 dobrovolníci Siriri učili učitele pracovat s těmito materiály a vyučovat efektivními metodami vycházejícími z pedagogiky J. A. Komenského.

Koronavirová pandemie bohužel rozvoj programu tvrdě postihla, takže nezbyvá než počkat, až se situace opět uklidní. Od misioná-

řů však dostáváme zprávy, že mnozí učitelé, které jsme pět let školili, program i pomůcky dál používají a pochvalují si je.

Koronavirus v SAR vlastně vystrádal opakovaně ozbrojené konflikty. Jak lze v tak nejistých podmínkách vůbec pracovat, plánovat a rozvíjet projekty?

Není to snadné. Zažili jsme období, kdy se práce dařila, všechno běželo jako po drátkách, objevovaly se nové tváře, nové nápady, to dodávalo elán všem v týmu Siriri i našim spolupracovníkům v SAR. Ale přicházejí i temnější doby, kdy se dostavuje únava a překážky všeho druhu. Během kalendářního roku se například pravidelně konají velké společenské akce, které pro Siriri znamenají významný finanční příjem. Letos se bohužel nemohla konat ani jedna z nich. To na nás tvrdě dopadlo, museli jsme udělat nesnadná opatření a zeštíhlit tým.

Milým překvapením pro mě ale je, že ač jsme my v Evropě byli pro Středoafričany vždy těmi, kdo jim dlouhodobě pomáháme, sháníme finance a hledáme, jak jim pomoci, s koronavirem se situace jakoby obrátila. SAR dosud našťástí pandemií moc postížena nebyla. A Středoafričané nyní s napětím a obavami v médiích sledují, co se valí Evropou, a opakovaně nám starostlivě a dojemně píší, jak moc na nás myslí, jestli jsme v pořádku a že se za nás, za Evropu, za naše zdraví, modlí. (sch)

Vzácné setkání se středoafričským kardinálem Dieudonnem Nzapalaingou (vpravo). Vlevo Ludmila Böhmová, uprostřed polský misionář otec Mirek.

Po osmi letech se vrátil ke studiu

Od roku 2009 Siriri podporuje řadu vysokoškolských studentů. Jde o nadané mladé lidi, kteří by jinak kvůli finanční, sociální či rodinné situaci nemohli ve studiu pokračovat.

S těmito studenty jsou v kontaktu misionáři řádu bosých karmelitánů, kteří tyto mladé lidi i jejich zázemí znají. Misionáři doporučí konkrétní studenty, aby je Siriri podpořila, a během studia sledují jejich výsledky. Několikrát do roka nám pak posílají zprávy o úspěšném pokračování či dokončení studia. Jedním z podpořených studentů je pětáctiletý Sage Koue:

„Pocházím z křesťanské rodiny, středoškolské vzdělání jsem získal ve škole, kterou provozují bratři karmelitáni v Yolé ve městě Bouar. Během roku 2006, kdy jsem školu úspěšně ukončil, jsem se poprvé setkal s P. Federicem. Po maturitě jsem začal studovat obor Podnikové řízení v hlavní městě Ban-

Sage bude expertem na lidské zdroje.

gui. Po prvních dvou letech jsem se ale dostal do finančních potíží, takže jsem ve studiu nemohl pokračovat. Následujících osm let jsem tedy nestudoval. Až díky pomoci P. Federica a organizace Siriri jsem se po dlouhé době mohl do školy vrátit, abych získal bakalářský titul a navázal studiem magisterského oboru Řízení lidských zdrojů. Tento obor jsem si zvolil proto, že tak jako jinde ve světě, i v mé zemi jde o klíčové téma. Většina firem a institucí je řízena lidmi, kteří v tom nejsou vzdělaní, a to má dopad na odborný růst zaměstnanců – v soukromí i ve státní sféře. Doufám, že se brzy dostanu na trh práce, abych mohl být ostatním užitečný v tom, co jsem se naučil.“

Naším lidem chci pomáhat i v budoucnosti

CÉDRIC OUANEKE je jedním z prvních studentů, které Siriri podpořila. Po úspěšném dokončení medicíny se rozhodl zvýšit si kvalifikaci a specializovat se v oboru nefrologie, která se zabývá diagnózou a léčbou ledvin. Studuje dvouletý obor v Senegalu a před pár dny odjel na roční stáž do Štrasburku. Položili jsme mu několik otázek.

Proč sis jako specializaci vybral nefrologii?

Protože se jedná o důležitý obor medicíny, který není v SAR dostatečně rozvinutý. V současné době je v celé zemi jediný lékař, který se zabývá diagnózou a léčbou ledvin.

Jaký je podle tebe největší problém ve zdravotnictví v SAR?

V současné době je to nedostatečný počet specialistů a také nedostatek technického vybavení, který výrazně ovlivňuje kvalitu péče a zvyšuje počet lékařů, kteří odejdou do zahrani-

čí, zatímco ti nejhudší umírají tiše dál.

Jaké jsou tvé plány do budoucna?

Lékař je pečovatelem, učitelem a badatelem, říká jeden z našich profesorů. Právě těchto tří pilířů se vždy týkaly mé medicínské sny a plány. Až dokončím specializaci, vrátím se do své země, abych učil studenty medicíny, léčil pacienty a hledal možnosti, jak zlepšit kvalitu péče v místních podmínkách. Mým snem je velké lékařské a univerzitní centrum, kde se budou léčit pacienti a vzdělávat zdravotní sestry a lékaři.

Až budeš mít dokončenou specializaci, bude mít v SAR využití?

Ano, v SAR je mnoho lidí, kteří mají potíže s ledvinami. Nikdy jsem neplá-

noval žít mimo svou rodnou zemi. Těším se, že jakmile specializaci dokončím, vrátím se s novými znalostmi, abych se ve spolupráci s místními lékaři pustil do výzev, které na nás čekají.

O Cédrikovi jsme už mnohokrát psali i v KT. Je to ten mladý doktor, který během občanské války pomáhal v uprchlickém táboře jako zdravotník, a to zdarma – pokládal to totiž za příležitost, že může nezištně pomoci potřebným, stejně jako dárce Siriri pomohli jemu.

Z bývalých rebelů budou automechanici

KVŮLI PANDEMII nemoci covid-19 musela Siriri z finančních i bezpečnostních důvodů pozastavit vzdělávací program „Škola hrou“. Podpora všech ostatních projektů, které v SAR provozují naši klíčoví partneři, pokračuje beze změny dál. Jedním z projektů je škola pro automechaniky ve městě Baoro. Jde o jednu z pouhých dvou takto zaměřených škol v celé zemi. Jednou za dva roky se otevírá kurz pro 30 studentů.

V letošním roce byly ve spolupráci s místní neziskovou organizací vypsány mimořádné rekvalifikační kurzy pro bývalé rebely. Dva kurzy absolvovalo celkem 105 bývalých členů ze tří rebelských skupin. Siriri podpořila v letošním roce tuto školu částkou 78 000 Kč.

Namísto bojů opravovat auta.

OČNÍ CENTRUM SV. MICHALA je v provozu od března 2019. V celé prefektuře Nana Mambéré nebylo až do té doby k dispozici žádné obdobné pracoviště. Pro lidi s očními vadami byla jediná možnost ošetření v hlavním městě Bangui. Je třeba si uvědomit, že pro pacienty a jejich rodiny to znamenalo velké náklady na ošetření a nákup léků, ale také drahou dopravu a ubytování. Díky tomuto očnímu centru je pro mnoho lidí vše jednodušší. Konzultace provádí oční lékař v důchodu, který roky pracoval s týmem z Německa.

Od ledna do října letošního roku bylo v centru provedeno celkem 723 zákroků. Siriri provoz očního centra podpořila letos částkou 26 000 Kč.

Dopředu se díváme s nadějí

P. FEDERICO TRINCHERO je novým delegátem řádu bosých karmelitánů v SAR, v zemi však působí dlouhodobě. Společně jsme se ohlédli za uplynulými měsíci mezi Afričany a podívali se i do budoucna.

Čím dnes žijí lidé ve Středoafričké republice?

Návratem bezpečí a vládní autority nad celým územím SAR, a zejména skutečným rozvojem země, který zde má začít.

Na začátku letošního roku celý svět postihla pandemie koronaviru. Jak dopadla na SAR a jak přímo na hlavní město Bangui, kde dlouhodobě žijete?

SAR byla zasažena pandemií jen ve velice omezeném měřítku. Podle mě je důvodem nižší průměrný věk ve srovnání s Evropou: v SAR je 75 % populace pod hranici 30 let. Převážná většina případů byla zjištěna v Bangui, avšak život tamějších lidí se nikterak výrazně nezměnil, až na uzavřené školy a kostely. Ale i ty jsou nyní, jako vše ostatní, znovu otevřeny.

Takže ani systém zdejší zdravotnické péče, přes své slabé stránky, nebyl nijak výrazně přetřesen. Díky pomoci Světové zdravotnické organizace bylo možné sledovat nakažené

Italský misionář P. Federico uprostřed středoafričských přátel.

a včasnou iniciativou zamezit šíření nemoci.

Přinesla přesto pandemie zemi potíže?

Nejvíce utrpělo školství, vzhledem k nucenému přerušení školního roku. Zde totiž není možné provadět online výuku. Takže to přinese spoustu následků, zejména u těch nejmladších a těch, kteří chodí na státní školy. A samozřejmě byla pozastavena práce neziskových organizací nebo probíhaly ve zpomaleném tempu.

V prosinci se v SAR konají prezidentské volby. Jak probíhají přípravky? Je mezi kandidáty někdo,

kdo by byl podle vás dobrým středoafričským prezidentem?

První kolo voleb je potvrzené na 27. prosince. Volební kampaň oficiálně odstartuje 12. prosince, ale již nyní je možné vidět plakáty kandidátů. Nedomáhl bych říci, jestli je mezi kandidáty dobrý potenciální prezident. Doufám jen, že ten, kdo se jím stane, se bude následně starat o dobro a rozvoj země. Přejí si prezidenta, který má svou zemi opravdu rád.

Nedávno jste se stal delegátem řádu bosých karmelitánů v SAR. Co je vaším cílem v této roli?

Jmenování pro mě bylo velikým překvapením. Ale zvykám si. A to zejména

díky podpoře, povzbuzení a pomoci od svých spolubratrů. Nyní se připravujeme na oslavu 50. výročí příchodu do SAR. Nemám žádný hlavní cíl, k němuž bych směřoval. Jedině ten, abych sloužil svým bratrům a pomáhal jim žít naše karmelitánské poslání s radostí a věrohodností. A to zejména mladým v učení – to bylo a je mým hlavním úkolem od doby, co jsem v této zemi – a místním lidem. Také se zde v Bangui chystá zahájení velké stavby nového kláštera s kostelem. A poté spolu s bratry nosím v srdci jeden velký sen a tím je založení kláštera v Bangui pro naše sestry karmelitánky.

TEREZIE IMLAUFOVÁ,
překlad RŮŽENA MICHALÍČKOVÁ

Jak SAR zvládá pandemii

A jak koronavirovou pandemii a související opatření

prožívá student medicíny SKENY NGOUMBANA?

Od zavedení epidemiologických opatření v SAR uběhlo více než pět měsíců. Jak se tvůj každodenní život za tu dobu změnil?

Dost. Kvůli omezení pohybu jsem nemohl téměř nikam chodit. Ještě o něco složitější to bylo pro nás studenty žijící v univerzitním kampusu. Lidé všech profesí tu omezili práci, a my jsme tedy byli odkázáni sami na sebe.

Jak se to odrazilo na tvém studiu a práci?

Během doby, kdy platilo omezení pohybu, byla výuka přerušena. Pro nás studenty medicíny ovšem zůstaly povinné stáže v nemocnicích, kde jsme měli za úkol posílit personál. Samozřejmě jsme v průběhu školního roku 2019/20 nabrali ve studiu zpoždění. Přesto věříme, že do ledna 2021 vše dožene.

Podle oficiálních dat se v SAR denní přírůstek nakažených pohybuje v řádu jednotek. Čím si relativně nízký počet nakažených i obětí vysvětlujete v zemi, která má velmi nízkou úroveň zdravotnictví?

Myslím si, že je to souběhem více faktorů: nízká míra testování, relativně nízký průměrný věk středoafričského obyvatelstva (85 % obyvatel je mladších 65 let). U nás je také nižší hustota zalidnění než v Evropě či Americe, což snižuje riziko přenosu nemoci. Pozitivní vliv může mít i zdejší teplejší klima.

Jaký dopad má pandemie na středoafričskou společnost a už tak málo funkční zdravotnictví?

Současné dění nejvíce ovlivnilo přístup k osobní a veřejné hygieně. Její dodržování nejen omezuje šíření koronaviru, ale obecně má velký dopad na veřejné zdraví. Hygiena rukou totiž snižuje riziko přenosu i u jiných nemocí, jako jsou tyfus nebo různá parazitární onemocnění.

Většina lidí s potvrzeným onemocněním covid-19 jsou bezpříznakoví pacienti, kteří mají nařazenou domácí karanténu. Těch několik, kteří mají příznaky, je hospitalizováno. Problém je, že je v SAR pouze jeden anesteziolog, který pracuje na jednotce intenzivní péče. Když se musí starat o pacienty nakažené nemocí covid-19, nemůže současně pracovat v jiných nemocnicích, kde je jeho práce také velmi potřebná.

Čeští výtvarníci přibližují, jak se kreslí slabikáře

Výtvarníci DAVID BÖHM (DB) a JIŘÍ FRANTA (JF) jsou nerozlučná umělecká dvojice, bez které by Siriri – alespoň na pohled – vypadala jinak. Kromě loga organizace jsou například autory ilustrací v učebnicích Školy hrou. Co pro ně znamená africká zkušenost?

Kdy jste do SAR vyjeli poprvé?

DB: Já jsem tam strávil několik měsíců v roce 2003, ještě než jsem se znal s Jirkou a než vůbec vzniklo Siriri. Pracoval jsem jako dobrovolník na škole misionářů ve městě Bouar. Bylo to asi půl roku po jednom z mnoha tamních konfliktů a vzpomínám si, že jsem jel i na pár dní na misi v Bozoum, kterou předtím vyrabovala nějaká bojůvka, pomoci dát dům zase dohromady. Vytrhali i kabely ze zdi a v dílně sesypali všechny hřebíky a šroubky na jedinou hromadu. Podruhé jsme se do SAR dostali v roce 2016 už s Jirkou.

Tedy začala vaše spolupráce se Siriri?

DB: To ne, mě práce Siriri zajímala už dřív právě proto, že jsem tu ze-

mi znal. Nakreslili jsme logo a také jsme vytvářeli motivy na tričku pro benefiční obchod Ruku v ruce (viz str. 16 – pozn. red.). Ty v různých obměnách a sériích děláme dodnes.

JF: Také jsme pro ně nakreslili vývěsní štít a vyzdobili zdi v jedné z původních kanceláří Siriri. Ale největší a nejzajímavější spolupráce přišla až s projektem Škola hrou.

Co tato spolupráce obnášela?

JF: Ilustrovali jsme slabikář v sango, potom čítanku, manuál pro učitele, vytvářeli poklady pro nástěnné didaktické kresby a nakonec jsme do SAR jeli a přímo na místě ty kresby realizovali.

DB: Slabikář byla kolektivní práce, na vizuální podobě se podílela i naše spolužačka z AVU, grafička Adéla Svobodová. Byla to rozhodně zajímavá zkušenost. Snažili jsme se vymyslet, jak by to mělo fungovat – od volby papíru až po formát, v lavicích sedí u jednoho slabikáře i pět dětí, tak aby všichni viděli. Pak jsme na dálku se středoafričskými učiteli vyladovali ilustrace – jakou mají hrát roli, proč se střídají stylizace atd.

Chtěli jsme, aby odrážely jejich realie a jejich prostředí. Některé kresby jsme kombinovali s fotkami, aby fungovaly opravdu jako konkrétní kotvy. Většina učebnic, co jsem tam viděl používat, jsou vyřazené z Francie, a pak tedy popisují úplně jiný svět. Byla to celkem výzva. Ne vše od nás se ale Středoafričanům líbilo, obávali se, že děti některé ilustrace nepochopí.

Jiří Franta na dvoře misijní školy v Bozoum.

Jak to?

DB: Tamní prostředí je, co se týče vizuálních podnětů specifické, není tak přeplněno nejrůznějšími druhy obrazové komunikace. Nebylo pro mě snadné si představit, nakolik budou děti mým ilustracím rozumět. A opravdu, když jsme pak byli na místě a v jedné vesnici kreslili na zed, nakreslili jsme tam zeměkouli. První asociace dětí byla, že je to basketbalový míč, zeměkoule je vůbec nenapadla.

Byla to pro nás úplně nová zkušenost. Kreslili jsme jim pak s Jirkou na papír takové malé stylizované kresby

– skoro až symboly a piktogramy – ale ty oni většinou bezpečně poznali. Takže podle mě obavy učitelů z nepochopení nebyly na místě. Stejně to byl ale pokus jak přemostit dvě kulturní prostředí, která vycházejí ze dvou zcela odlišných zkušeností.

K čemu byly ty nástěnné kresby?

DB: Částečně nahrazují neexistující učebnice a vytvářely i jakýsi odrazový můstek pro různé diskuze při výuce. Tamní učitelé je mohli využít podle svých schopností pedagogické improvizace a dál s nimi pracovat. Vlastně jde o takové polotovary k další výuce. Najdete na nich třeba výjevy ze života na středoafričské vesnici se spoustou drobných situací, na kterých se dá leccos vysvětlit. Třeba se tam hraje fotbal a podle čísel na dresech mohou děti počítat a odčítat. Nebo se staví dům, což dává řadu možností popisovat, co je pod, nad, vedle atd. Na další kresbě jsou čtyři živly a jakýsi koloběh života a pak jsou tam situace, kde postavy jednájí špatně – čůrají třeba blízko studny. Pedagog pak může s dětmi mluvit o tom, co je to hygiena a proč je důležitá. Nebo se ptá, s kterou postavou na obrázku se žák umí ztotožnit a proč. Škála možností je dost široká. JF: Na místě se pak dotvářela metodika – několik otázek, aby učitelé, pro které bylo něco jako nástěnná kresba ve třídě a práce s ní zcela nové, dovedli s kresbou pracovat, věděli, na co se děti ptát, jak kresbu využít k matematice, výuce jazyka, hygienické osvěty atd.

Jak tvorba těchto velkoformátových pomůcek probíhala v afrických podmínkách prakticky?

DB: Několik návrhů jsme vytvořili už předem doma a do SAR je posla-

pro Afriku a proč nekreslí každý Afričan

li, místní si je pak překreslili sami na zdi tříd.

JF: Byl mezi nimi jeden kluk-vozíčkář. Vždycky si postavil ze židlí a školních lavic jakousi hromadu jako lešení, po té šplhal a celý návrh překreslil na zed – to bylo úplně neuvěřitelné.

DB: Mysleli jsme si, že by dávalo smysl, aby se místní našimi návrhy jen inspirovali a sami si kresby upravili a rozvinuli, jak potřebují, ale za našeho pobytu se to nestalo. Když jsme tam letěli, přibalili jsme tedy do kufříků pár plechovek barev a štětky a na místě za těch pár týdnů, které jsme tam měli, nakreslili, co se stihlo. Zpočátku panovala k naší práci určitá nedůvěra, když jsme potom ale dokončili první kresbu v jedné vesnici a lidé to viděli hotové, najednou to chtěli všude. Prostě si to předtím jen neuměli představit.

Umí tamní děti kreslit? Jsou kreslit zvyklé?

JF: To nevím, narazili jsme ale kousek od Bozoum na jakousi starou fabriku, kde byly zdi pokreslené úplně celé. Byly to perfektní kresby, jako od Basquiata – ale samozřejmě netušíme, kdo to kreslil. Ale Středoafričané mají určitý svůj styl, najdete tam třeba vývěsní štíty na obchodech a kadeřnicích – kde jsem si mimochodem potvrdil, že navzdory některým tvrzením vizuálnímu zjednodušení a symbolu rozumějí a sami je vytvářejí – nebo nástěnné kresby na domech a v kostelích a podobně.

Ve vaší tvorbě by neodborník dokázal rozpoznat rovinu, kterou by označil za „africkou inspiraci“? Je tam doopravdy?

DB: Myslím, že ano. S Jirkou nás takový syrový původní výtvarný projev fascinuje; je to silný zdroj. To zaujetí, ale ve výtvarném umění trvá už přes sto let, od generace kubistů, přes art brut atd. Ta ryzí přímocarost a expresivnost jsou pro nás určitě silným inspiračním zdrojem. Jsme ale školení umělci a nemůžeme se tvářit, že tomu tak

David Böhm pracuje na nástěnné didaktické kresbě.

není. Takže tu inspiraci vždycky nějak přetváříme. Ostatně oba máme i jiné výtvarné polohy.

JF: Já mám vřelý vztah i k českému inštitutnímu umění. Ale obecně platí, že tato fascinace Afrikou provází evropské umění už dlouho. Byl tu Picasso a Jean Dubuffet a po nich třeba v 80. letech Jean-Michel Basquiat, který byl pro umělecký svět najednou úplně zjevení.

DB: Když jsem byl v SAR poprvé, bavilo mě hledat různé původní projevy, což nakonec nejčastěji byly právě ty malby na domech. Turismus tam téměř není, přesto tam vznikají takové sošky-suvienyry – to je ale spíš smutné. Na jednom trhu jsem tam ale objevil obraz čtyř obličejů, malé plátýnko. Nevím proč to kdo maloval, určitě to nevzniklo jako umění na prodej. Neměl jsem u sebe zrovna peníze, a tak jsem za něj nabídl sluneční brýle. Okamžitě souhlasili: snad to byl pro mě výhodný obchod. Já mám ten obraz pořád na zdi a dívám se na něj každý den.

Jste autory několika knížek pro děti, kde vysvětlujete, jak umění rozumět. Proč jste se do toho pustili?

JF: Kolem roku 2010 byla na straně lektorských center velká vlna zájmu právě o tento typ knížek, protože centra pozorovala na Západě, že lze tak odbourat určitou nedůvěru k umění a přiblížit učitelům, co si počít s dětmi v galeriích a podobně. V našich knížkách nabízíme vodítko formou základních otázek a odpovědí, učíme dívat se na umělecká díla v dobovém kontextu, vysvětlujeme, co ve své době znamenala a jaký měla další vliv. Zařadili jsme třeba i komiksy s příběhy některých děl.

Vaše knížky sbírají prestižní ocenění, například v roce 2014 to byla Magnesia Litera pro netradiční encyklopedii Hlava v hlavě, letos tutéž cenu získalo Davidovo A jako Antarktida. A výčet by mohl pokračovat.

DB: Máme ale i knížky, které nic nevyhrály a nikdo je nezná (smích). Napří-

klad Nulla dies sine linea nebo ADHD. Ty jsme si udělali pro radost, jen jako výběr našich věcí a myšlenek, a skončilo to tím, že jsme si to vydali. Ani nemají pořádnou distribuci.

Jezdíte všude spolu? Byli jste spolu i v Antarktidě, která inspirovala oceněnou knížku?

DB: Všude ne. Ale Antarktida nám dala tak silné podněty, že kdyby tam Jirka nejel, bylo by to v naší společné tvorbě a přemýšlení znát. Je zásadní rozdíl vidět Antarktidu na fotce a skutečně ji nezprostředkovaně zažít.

JF: Neznamená to, že bychom teď kreslili už jen ledovce nebo moře. Jde o zkušenost, která se ve vás uloží a postupně se přetaví v něco ve vaší další tvorbě. Umělci tyto cesty podnikali vždycky. Může to znamenat třeba práci s určitým zvukem, s chladem a podobně. Mně bylo například na moři dlouho hrozně špatně. A David mi pak nabídl, abych tu zkušenost zpracoval do té knihy o Antarktidě. Vytvořil jsem komiks, ve kterém se nemluví, ale velmi expresivně se v něm snažím tuhle až halucinační zkušenost vyjádřit. A jsem si jistý, že je ten komiks úplně jiný, než kdybych si o mořské nemoci jen něco přečetl.

Mohou v nadcházejícím čase lidé vaši tvorbu vidět někde na výstavě?

DB: Probíhá několik výstav, kterých se účastníme, je ale otázka, které z nich se ještě otevrou. V pražské MeetFactory je třeba výstava Ubi sunt leones? / Kde jsou lvi? u umělcích-objevitelích. V atriu motolské nemocnice máme jednu instalaci, ale tam at teď zdraví lidé raději nechodí. A pak v Olomoucké XY a v GaP ve Znojmě. Připravuje se ještě něco do pražského DOXU s nakladatelstvím Meander. U všeho je ale otazník.

JF: S architektem Osamuem Okamurou právě dokončujeme knížku o urbanismu, na které jsme dělali několik měsíců. Obrazový doprovod tvoří fotografie různých našich modelů měst. Vydá ji nakladatelství Labyrint. (sch)

Jeden slabikář slouží i pěti dětem zároveň.

Kresby Jiřího Franty a Davida Böhma pro manuál pro učitele, znázorňující některé pedagogické principy.

Kup si tričko a pomoz druhým

Kreslí si děti ve Středoafričské republice? Těžko, odpovídali mi přátelé ze Siriri, kteří jezdí do Afriky. Jak by tam také děti mohly kreslit, když nemají žádné papíry, tužky, o pastelkách ani nemluvě.

Dobře – ale kdyby kreslily, jaké by ty jejich obrázky byly? Byly by odlišné od kreseb vytvořených dětmi u nás? Příležitost to zjistit se naskytla až při delším pobytu koordinátorek programu „Škola hrou v SAR“ Veroniky Boháčové a Julie Marešové. V únoru 2020 zadaly několika středoafričským dětem úkol nakreslit křídou na tabulku třeba dům, strom, auto nebo něco jiného z jejich života a napsat příslušné slovo v sango.

Z fotografií obrázků jsem byla nadšená: motivy byly nakreslené moc pěkně a s mnoha detaily. Možná na děti jako inspirace působí i nástěnné kresby od českých umělců Davida Böhma a Jiřího Franty, kterými byly v minulých letech postupně vyzdobeny desítky škol v Bozoum a jeho okolí a které nahrazují chybějící učebnice.

Tričko jako sango-český slovníček

S obrázky jsem ale měla ještě jeden záměr. Siriri od počátku financuje část své činnosti z prodeje triček s originálním potiskem v benefičním obchodě Ruku v ruce, jehož hlavní myšlenkou je vzájemnost: dopřej sobě a pomoz druhým. Siriri garantuje, že z každého

Originální motiv udělá radost a podpoří činnost Siriri.

nákupu zákazník nejméně polovinou ceny podpoří projekty ve Středoafričské republice.

Napadlo mě, že by některá dětská trička mohla být něčím jako „sango-českým slovníčkem“. Učím výtvarnou výchovu na základní škole a vedu tam výtvarný kroužek. Na jaře 2020 jsem tedy svým žákům z prvního stupně při hodině naší dobrovolné distanční výtvarné výchovy zadala za úkol nakreslit obrázky týčích věcí, jako kreslily africké děti, a také napsat dané slovo česky.

Další spolupráce

Moji žáci se s nadšením pustili do práce. Ti starší již o SAR hodně vědí, prodávali totiž ve prospěch „Školy hrou

v SAR“ své výrobky na školních vánočních trzích, a dokonce vytvářeli sady číslovek k výuce matematiky pro několik tříd v Bozoum. Vybrané africké i české motivy jsem pak převedla do jednotné grafické podoby a vytvořila sestavy vždy devíti obrázků na jedno téma.

Ananasy mají stopku

Snažila jsem se vystihnout dětský rukopis a zachovat všechny detaily. Při práci mě bavilo všimát si podobností i různosti zobrazení. Přemýšlela jsem, které grafické stereotypy používají české děti. Kolik domů má ve skutečnosti kulaté okénko ve štítě? A jaké společné znaky mají afric-

ké kresby? Například ananas: z devíti obrázků je sice každý trochu jiný a na první pohled nepoznáte, kde byl který nakreslený – jen ty africké ananasy ale mají stopku! Příležitost k podobnému zkoumání máte nyní i vy, ANANAS, DA, KUTUKUTU, KEKE i SUSU jsou již vytištěné na taškách a dětských tričkách a připravené k prodeji v e-shopu Ruku v ruce (www.siriri.org/rukuvruce), kde kromě nejnovější kolekce najdete spoustu originálních výrobků.

ALENA ZAVADILOVÁ

Není-li uvedeno jinak, je autorkou textů Terezie Imlaufová, přílohu redakčně připravila Alena Scheinostová

Jak můžete podpořit činnost Siriri?

Pošlete jednorázový dar.

S velkými se dá dělat divy, ale i malý je důležitou pomocí.

- 200 Kč zajistí stravu pro jednoho sirotka v denním stacionáři po dobu jednoho měsíce;
- 200 Kč jsou náklady na nákup potřeb na šití pro jednu ženu na rok v centru vzdělávání žen ve městě Bozoum;
- 200 Kč je cena dopravy pro nemocné z Bozoum do nemocnice v Bossemptele a zpět.

Staňte se členem Klubu přátel Siriri.

Přispívejte 200 Kč každý měsíc. Díky vaší podpoře můžeme lépe plánovat dlouhodobou pomoc ve Středoafričské republice.

Nakupte v benefičním obchodě Ruku v ruce.

www.siriri.org/rukuvruce

Udělejte radost sobě nebo svým blízkým a podpořte činnost Siriri. Vybrat můžete z triček různých barev i velikostí, látkových tašek, sešitů, hraček ne-

bo praktických taštiček z afrických látek či ze starých reklamních bannerů. Nejméně polovinou z ceny podpoříte projekty Siriri.

Pošlete nám dar na transparentní účet 666646/5500

prostřednictvím přiložené složenky.

Přihlaste se do Klubu přátel na [www.siriri.org/klub-pratel](http://www.siriri.org/) nebo prostřednictvím přiložené přihlášky a přispívejte pravidelně.

